

Predstavnici Centra za životnu sredinu tokom prethodnih mjeseci razgovarali su sa mještanima ugroženih lokalnih zajednica Bosne i Hercegovine smještenih nadomak termoelektrana. Postrojenja čiji se rad opravdava proizvodnjom električne energije, istovremeno su jedni od najvećih zagađivača životne sredine. Njihov uticaj na kvalitet života mjeri se „crnom“ statistikom koja svjedoči o porastu broja oboljelih od karcinoma i drugih, a naročito respiratornih bolesti. Zagađenje se prenosi otrovnim vodama i smrtonosnom prašinom, ono ne poznaje granice, ni čovjekovu dob. Naše sagovornike povezuje borba za život dostojan čovjeku. Prenosimo njihove priče.

Černobil Evrope. Tako su predstavnici Alijanse za zdravlje i životnu sredinu HEAL nazvali Termoelektranu Ugljevik koja godišnje u vazduh emituje više sumpordioksida nego sve termoelektrane u Njemačkoj zajedno. Sa dimnjakom visokim preko 300 metara, termoelektrana dominira nad Ugljevikom. Nastojanje da se ovako visokim dimnjakom, pepeo i prašina iz ovog postrojenja ne spuštaju na okolne kuće i stanovništvo, već da se rasprše dalje od lokalnih naselja, rezultovalo je prenosom štetnih čestica do Semberije, Slovenije i čak do Mađarske. Istovremeno, ni lokalno stanovništvo nije ostalo pošteđeno, pa se nerijetko probude prekriveni pepelom. Kuće, krovovi, auta, već...ponekad panorama izgleda kao da ju je prekrilo tanki prljavi snijeg. Ali snijeg pun otrovnih čestica.

Eksproprijacija i njene posljedice

Termoelektrana Ugljevik puštena je u rad u martu 1985. godine. Da bi se izgradila, bilo je neophodno iseliti blizu 200 domaćinstava iz Bogutovog sela i preko 50 iz Starog Ugljevika. Nakon posljednjeg rata iseljeno je još oko 50 domaćinstava. Na svojim ognjištima ostalo je još nekoliko porodica u neposrednoj blizini rudnika. Neki su ostali zbog neriješenih eksproprijacionih ugovora, a neki ne žele da napuste svoj dom. Bivši mještani okupljeni u udruženje "Kolona BB" i dalje žale za rodnim krajem, starim dvorištem i zemljom na kojoj su odrasli.

"Rudnik i termoelektrana su nam dali sve što imamo, a oduzeli sve što smo imali... mi smo praktično prve izbjeglice u Jugoslaviji- ono što nam je oteto, ne mjeri se ni sa čim što ćemo kasnije imati", ističu u ovom udruženju.

Stanovnicima Bogutovog sela dulumi su zamijenjeni kvadratima... Neki su bili imućniji, neki malo manje, ali kvadratura zamjenskog prostora je bila ista svima. Selidba je u nekim slučajevima dovela i do tragičnih posljedica.

"Obiman posao preseljenja je zahtijevao i da komšije ostanu jedni pored drugih...Nekoliko domaćina je odlučilo da život okonča svojevrijedno. Bio je to tektonski poremećaj u životima ljudi, ne samo u iskopavanju rude", kažu nam u udruženju.

Život danas opisuju kao zajedništvo koje postoji samo još u strankama i navode:

"Infrastrukturno, danas imamo više asfalta, manje zelenila; veće prodavnice, manji bioskop; više sportske prognoze, manje biblioteke; više grada, manje gradske kulture; više apoteka, manje zdravstvene zaštite; više banaka i mikrokreditnih organizacija, manje para; više djece, manje dječjih igrališta; više stanovnika, manje komšija..."

Zatrovan životni prostor: od prašine do mentalne higijene

Kada je riječ o samoj termoelektrani, ističu da je uticaj na zdravlje ljudi nesumnjivo ogroman, ali da nažalost u ljudskoj prirodi izbor između zdravlja i zaposlenja nije pretjerano težak...

"U novije vrijeme, gradi se postrojenje za odsumporavanje i moderni filteri, tako da je situacija drugačija, barem vizuelno. Međutim, životna sredina podrazumijeva i zdrave međuljudske odnose, tj. mentalnu higijenu, a ispostavilo se da termoelektrana tu ima najpogubniji uticaj. Odnos između RITE Ugljevik kao državne firme, tj. 'vlasništva' jedne političke grupacije i opštine koja je 'u posjedu' drugog političkog bloka, truže životni prostor i više od uglja, podmuklo i neprekidno. Naše udruženje pokušava pokazati da bi saradnja te dvije grupacije bila višestruko korisna i za jedne i za druge, a i za one treće, koji, zato što ne 'pripadaju', imaju znatno sužen manevarski prostor za normalan život", objašnjavaju naši sagovornici i dodaju:

"U tom slučaju bi, ističu, rješavanje kanalizacije koja se ulijeva direktno u rijeku Janju, tik pored osnovne škole, imalo veći prioritet od asfaltiranja. Zaposleni u termoelektrani, koji su za svoj posao papreno plaćali i to ne firmi, nego rukovodiocima i čija firma uplaćuje opštini ogromnu rentu, ne bi govorili da Ugljevik bez njih ne bi postojao, a opština ne bi te iste pare trošila na besmislene prenaduvane projekte, većinom van gradskog naselja, zarad sticanja političkih poena i ličnog profita (ne opštine, nego rukovodioca). Mito, korupcija, nepotizam spajaju ljude po interesnim osnovama, ali ih suštinski sve više razdvajaju i sve više odmiču od onoga čemu mi težimo: života kakvog se sjećamo iz Starog Ugljevika i zagađuju našu životnu sredinu".

Borba duža od tri decenije

U vrijeme otvaranja termoelektrane, marta 1985. godine, isto se kao i danas znalo da uglj koji se raspoložuje u Ugljeviku sadrži ogromnu količinu sumpora, ali se uprkos tome krenulo sa izgradnjom.

"Početna baza za gradnju jednog takvog postrojenja bile su rezerve uglja sa kojima smo raspolagali, mada je i u ono vrijeme bilo velikih problema. Postavljala su se pitanja da li da se gradi ili da se ne gradi termoelektrana, s obzirom na kvalitet uglja, odnosno količinu sumpora u njemu. To je bio i razlog da se projekat termoelektrane napravi ovakav kakav je, sa visokim dimnjakom kako bi se sumporni dimovi i pepeo podigli i raspršili na što veću

širinu. Tako da je naš pepeo stizao čak i do mađarske granice", objašnjava Ratko Đurković, koji je u vrijeme otvaranja termoelektrane bio predsjednik Skupštine opštine Ugljevik. Izgradnjom visokog dimnjaka problem nije riješen. Narednih godina traže se druga rješenja. "Ugrađeni su i najsavremeniji filteri koji su hvatali dimne gasove sa 97 procenata. Međutim, dešavalo se da filtriranje stane zbog tehničkih problema i onda je ovdje nastajao haos. Na Ugljevik bi se spustili sav taj pepeo i dimni gasovi. Ugljevik je voćarski kraj i tada dolazi do raznih problema, od problema sa rodnom šljive do sušenja zasada", kaže Đurković. Borba duga više od 30 godina se nastavlja. Danas se uz kredit Vlade Japana gradi postrojenje za odsumporavanje koje bi, kako se najavljuje, sa radom trebalo početi sredinom sljedeće godine. Traže se rješenja za smanjenje zagađenja, ali nijedno od njih ne podrazumijeva prestanak ulaganja u fosilna goriva. Naprotiv. Kompanija Comsar Energy planira izgradnju novog bloka instalisane snage 2 x 300 MW (uglavnom poznata kao Ugljevik 3), zajedno sa novim površinskim kopovima.

Istovremeno, prema najnovijem izvještaju CEE Bankwatch mreže, u čijoj su izradi učestvovali i predstavnici nevladinih organizacija iz Jugoistočne Evrope, rudnik i termoelektrana su u 2017. godini poslovali sa gubitkom od 3,4 miliona evra. Osim toga, kako stoji u izvještaju, potrebne su investicije kako bi se rad termoelektrane uskladio sa Direktivom o velikim ložištima i Direktivom o industrijskim emisijama, a to će samo dodatno uvećati operativne troškove. Neminovno se postavljaju pitanja. Kome je to u interesu i kome se isplati ulagati u ovaj "Černobil Evrope"? Zašto i do kada se misli ulagati u zastarjele sisteme proizvodnje energije iz fosilnih goriva? Do kada će se stanovništvo trovati zarad nekolicine radnih mjesta koje im ovo postrojenje obezbjeđuje? Da li zdravlje mještana Ugljevika ipak ima cijenu?

Postojeća ekološka dozvola za TE Ugljevik III proglašena nevažećom

Bosna i Hercegovina se obavezala da neće koristiti ekološku dozvolu izdatu u nepravilno sprovedenoj proceduri za procjenu uticaja na životnu sredinu za planiranu termoelektranu Ugljevik 3. BiH je pristala na ovu obavezu u postupku medijacije sprovedene pod nadzorom Centra za rješavanje sporova Sekretarijata Energetske zajednice. Sekretarijat je pokrenuo postupak za rješavanje sporova nakon žalbe Centra za životnu sredinu u kojoj se ističe da procedura izdavanja dozvole za TE Ugljevik 3 nije u skladu sa odredbama Direktive Evropske unije o procjeni uticaja na životnu sredinu.

-BiH se, uz saglasnost investitora, firme Comsar Energy Republika Srpska, obavezala da neće koristiti ekološku dozvolu izdatu u nepravilnoj proceduri procene uticaja na životnu sredinu-, navodi se u saopštenju Sekretarijata. Investitor i dalje ima mogućnost da pokrene novu proceduru procjene uticaja na životnu sredinu, koja će biti obavljena uz podršku

BiH; Ugljevik, "Černobil Evrope": "Ono što nam je oteto, ne mjeri se ni sa čim što imamo!"

Sekretarijata.

Ekološka dozvola za Ugljevik III već je jednom osporena na Vrhovnom sudu Republike Srpske nakon tužbe Centra za životnu sredinu. S obzirom da Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske nije ispoštovalo instrukcije koje su tada navedene u presudi, Centar za životnu sredinu podnio je novu tužbu Okružnom sudu u Banjaluci koja je još u proceduri.

Izvor: czzs.org